

ных, экономических, культурных, политических), которые образуют динамическую целостность.

4. Развитие жилищного строительства во времени и пространстве осуществляется под влиянием законов, которые действуют в размещении и территориальной организации общества в целом. Результатом их действия является создание производительно-потребительских комплексов жилищного строительства различных форм, типов и рангов (локальных, региональных, национальных), а также соответствующая география жилищного строительства.

1. Гусаков А.А. Системотехника строительства и демократизация / Проектирование и инженерные изыскания. – 1990. – №2. – С.6-9.

2. Реусов В.А., Торкатюк В.И., Пушкаренко В.В. Формирование и оценка качества проектных решений в строительстве. – К.: Будівельник, 1988. – 208 с.

3. Онтнер С.Л. Системный анализ для решения деловых и промышленных проблем: Пер. с англ. С.П.Никанорова. – М.: Прогресс, 1969. – 578 с.

4. Меньшиков И.С. Финансовый анализ ценных бумаг. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 226 с.

5. Шутенко Л.Н. Технологические основы формирования и оптимизация жилого городского фонда (теория, практика, перспективы). – Харьков: Майдан, 2002. – 1054 с.

6. Оптимизация управления процессом деятельности строительного предприятия: Монография / Торкатюк В.И., Дмитрук И.А., Стадник Г.В. и др. Под общ. ред. д.т.н., проф. В.И.Торкатюка. – Харьков: ХНАГХ, 2004. – 525 с.

7. Математический аппарат и методы формирования оптимальных параметров управления процессом функционирования строительного предприятия: Монография / Торкатюк В.И., Шутенко Л.Н., Дмитрук И.А., Дудолад А.С. и др. Под общ. ред. д.т.н., проф. В.И.Торкатюка. – Харьков: ХНАГХ, 2007. – 824 с.

8. Рынок жилья в переходной экономике / Под ред. Е.В.Оришкевич. – Киров: ГМПШ «Вятка», 2002. – 896 с.

9. Бабкин А.В., Егоров Н.Е. Кластерная политика в структуре инновационной экономики регионов российского Севера // Научно-технические ведомости СПбПУ. Экономические науки. – 2010. – № 1(92). – С.64-68.

10. Баженова В.В. Диагностический подход к организации и стимулированию труда при вахтовом методе производства работ: Монография / В.В.Баженова, Е.О.Сысоев. – Владивосток: Дальневост. ун-т, 2009. – 231 с.

11. Генкин Б.М. Экономика и социология труда. – М.: Норма, 2001. – 448 с.

Получено 23.09.2010

УДК 338.001.36

С.В.ГЛУХОВА

Харківський державний технічний університет будівництва та архітектури

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Наведено методику оцінки ефективності інноваційної діяльності будівельного підприємства, обґрунтовано її складові етапи та зміст за цільовими напрямками оцінювання.

Приводится методика оценки эффективности инновационной деятельности строительных предприятий, обоснованы ее составляющие этапы и сущность по целевым направлениям оценивания.

The technologies of estimation efficiency innovation activity the building enterprises are submitted, her making stages and essence on target directions of estimation are proved.

Ключові слова: інноваційна діяльність, будівельні підприємства, технологія оцінки.

Сучасний етап розвитку економіки характеризується посиленням кризових явищ. В цих умовах основою успішного функціонування будь-якого суб'єкта господарювання є інноваційна діяльність, ефективність якої залежить від адекватної та об'єктивної оцінки. Саме системна та комплексна оцінка ефективності інноваційної діяльності є основою прийняття відповідних управлінських рішень.

В науковій літературі представлено широкий спектр методів щодо оцінки ефективності інноваційної діяльності, які засновані на статичних [1, 2], динамічних показниках [3, 4] або маркетингових засадах [5].

Незважаючи на широкий спектр методичних підходів до оцінки ефективності інноваційної діяльності, вони мають ряд дискусійних моментів: розрахунок ефективності базується на імовірнісних оцінках та прогнозних результатах, які не виключають певний ступінь похибки; тотожність методичних засад оцінці ефективності інноваційної та інвестиційної діяльності; орієнтація на оцінку інновації лише з однієї позиції: ефективності інвестицій, рівню прибутковості, ступеню задоволення потреб споживачів тощо.

Саме ці особливості унеможливають застосування жодного з існуючих методів під час для оцінки ефективності інноваційної діяльності будівельних підприємств. Тому пріоритетним стає завдання створення комплексної системи оцінки ефективності інноваційної діяльності будівельних підприємств.

Метою статті є розробка методики оцінки ефективності інноваційної діяльності будівельних підприємств. Для її досягнення встановлено та вирішено такі завдання: виділено основні напрями оцінювання ефективності інноваційної діяльності, обґрунтовано їх зміст; визначено послідовність етапів оцінювання; сформовано критеріальну базу оцінки за кожним з напрямів оцінювання та відповідні показники, розроблено систему інтерпретації результатів оцінювання.

Необхідність розмежування напрямів оцінювання ефективності інноваційної діяльності обумовлюється принциповою особливістю економічної природи інновації – здатність приносити надприбуток та

забезпечувати монопольне положення підприємству-інноватору на певний період часу [6]. Це формує можливість участі у здійсненні інноваційної діяльності не лише підприємства-інноватора, а й сторонніх суб'єктів, які частково або повністю несуть фінансове навантаження зі створення інновації з метою розподілу прибутку від її реалізації.

Загальновідомо, що витрати на розробку і виробництво інноваційного продукту можуть складатися з власних, які здійснюються підприємством та зовнішніх, що надходять від інших суб'єктів інноваційного процесу, внаслідок чого, ефект від реалізації інновації розподіляється відповідно [7]. Тому оцінку ефективності інноваційної діяльності будівельних підприємств доцільно поділяти за внутрішнім та зовнішнім призначенням. До внутрішнього належить підприємство-інноватор, а до зовнішнього – споживачі та інвестор.

В результаті аналізу особливостей здійснення інноваційної діяльності будівельних підприємств [7] виявлено наступні її напрями: технологічний, економічний, соціальний, екологічний. Тому оцінку внутрішнього та зовнішнього призначення доцільно визначати з позиції економічної, науково-технологічної, соціальної та екологічної ефективностей.

В контексті вищезазначеного оцінку ефективності інноваційної діяльності будівельних підприємств (ЕІДБП) з позиції підприємства необхідно здійснюватися за наступними складовими: економічна ефективність, яка відбивається у рівні прибутковості інноваційного продукту, ступені оптимізації витрат на його здійснення, підвищенні інвестиційної привабливості підприємства; науково-технічна ефективність характеризує ступінь раціоналізації будівельного процесу, підвищення техніко-економічних показників будівництва, ступінь підвищення якості будівельної продукції; соціальна ефективність відображає вплив інновації на умови праці працівників будівельного підприємства, зростання її продуктивності.

Інтереси персоналу у здійсненні ефективної інноваційної діяльності полягають в соціальній ефективності: збільшенні обсягів соціальних вигод, внаслідок преміювання персоналу, який брав участь в розробці та впровадженні інновації, покращенні умов праці, підвищенні кваліфікації працівників, задіяних в інноваційній діяльності, що відобразатиметься на рівні оплати їх праці та екологічній ефективності: підвищенні екологічної безпеки будівельного процесу під час його здійснення.

Змістовими складовими оцінки з позиції споживача є економічна ефективність як співвідношення ступеня задоволення потреб інновацією та ціни; соціальна ефективність, яка визначає ступінь корисності

інновації та її здатність задовольняти потреби споживачів; екологічна ефективність, що відображає вплив інноваційної продукції на навколишнє середовище, підвищення екологічної безпеки будівельної продукції під час експлуатації.

Зміст оцінки ЕІД БП з позиції інвестора полягатиме у визначенні економічної ефективності, що характеризує рівень прибутковості інвестицій в інновацію з урахуванням ризику та періоду їх окупності.

Таким чином, оцінка ЕІД БП може здійснюватися для внутрішнього та зовнішнього призначення, що в загальному вигляді синтезує в собі оцінку економічної, науково-технічної, соціальної та екологічної ефективності, пріоритетність та форми прояву яких визначаються залежно від призначення оцінки (рис.1).

З цієї позиції оцінка ефективності інноваційної діяльності будівельних підприємств повинна здійснюватися за кожним цільовим напрямом та чіткою технологією, яка є жорсткою ієрархічною послідовністю етапів оцінювання (рис.2).

Етап 1. Формування мети оцінки. На цьому етапі формується мета оцінки, яка визначатиме зміст подальших етапів оцінювання. Основною метою оцінки ефективності інноваційної діяльності будівельних підприємств є визначення ефективності створення та впровадження інновації на підприємстві з урахуванням факторів внутрішнього і зовнішнього середовища.

Етап 2. Конкретизація мети оцінки з позиції цільового призначення. Ґрунтуючись на змістових складових напрямків оцінки (рис.1), мету оцінки конкретизовано з позиції:

- підприємства – встановлення доцільності розробки та впровадження інновації;
- персоналу – визначення доцільності участі працівників у проєкті;
- інвестора – визначення доцільності здійснення інвестицій;
- споживача – доцільність ініціювання інноваційної діяльності.

Для досягнення поставленої мети необхідно визначити відповідні завдання оцінки ефективності інноваційної діяльності. В якості завдань виступає оцінка всіх змістових аспектів кожного зі спрямувань оцінювання.

Етап 3. Вибір об'єкта та предмета оцінки. Об'єктом оцінки виступає інноваційна діяльність будівельного, а предметом теоретичні засади оцінки ефективності інноваційної діяльності. Проте, підкреслимо, що відповідно до варіативного розподілу результату інноваційної діяльності [6] оцінка для внутрішнього призначення може диференціюватися з позиції результату-нововведення та результату-інновації.

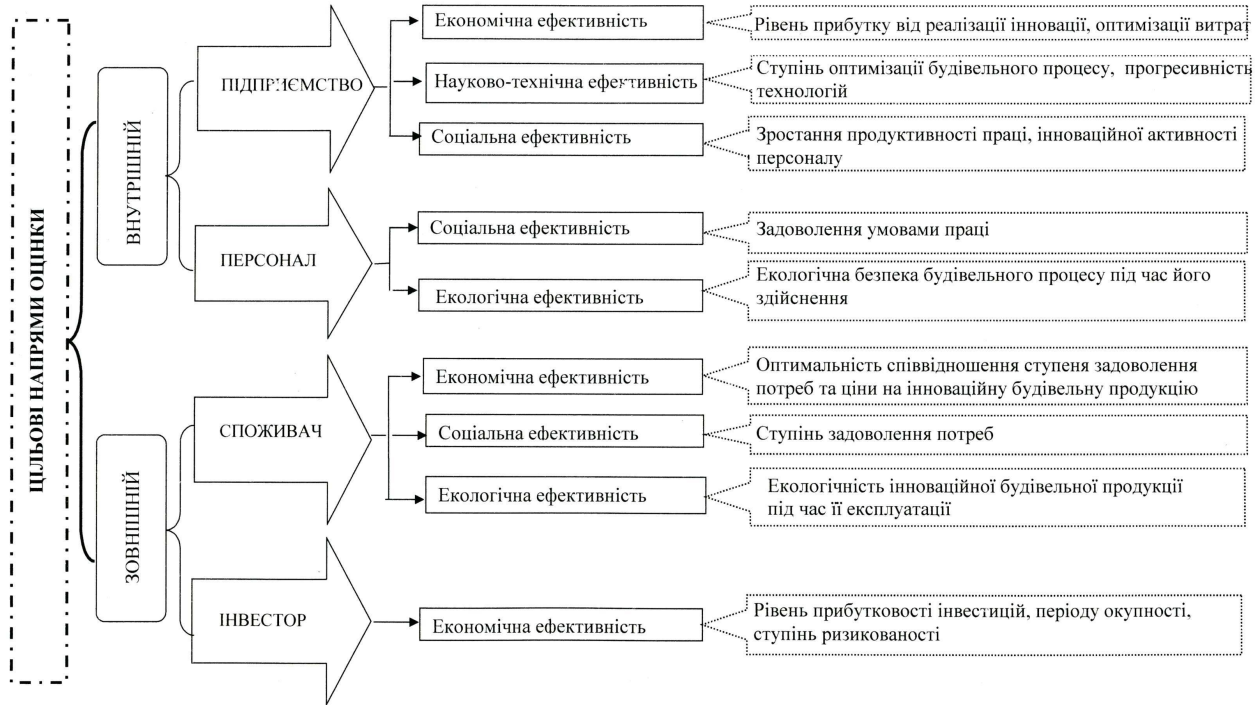

Рис. 1 – Цільові напрями оцінки ефективності інноваційної діяльності будівельних підприємств

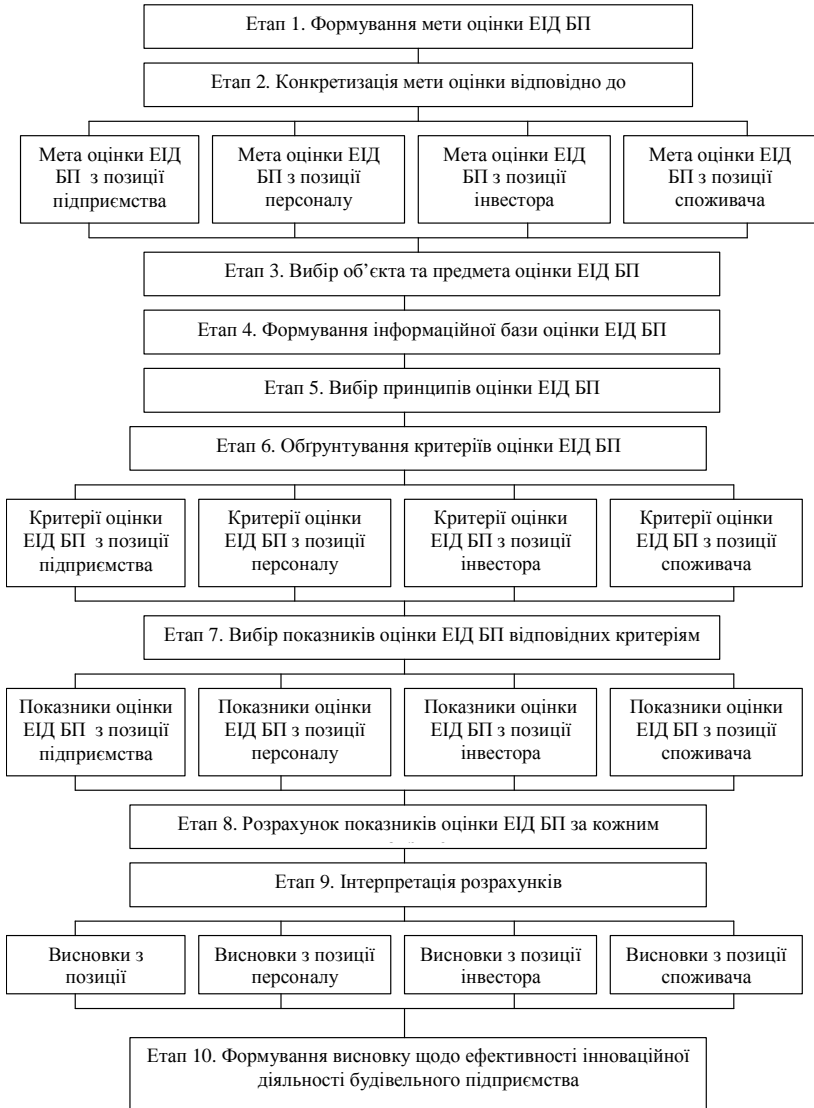

Рис. 2 – Технологія оцінки ефективності інноваційної діяльності будівельного підприємства

Тому об'єктом внутрішньої оцінки також може виступати інноваційний процес.

Чітка постановка етапів 1-3 формує подальшу структуру оцінювання (табл.1).

Таблиця 1 – Етапи 1-3 оцінки ефективності інноваційної діяльності будівельних підприємств

Етап	Внутрішня		Зовнішня	
	підприємство	персонал	інвестор	споживач
Мета	Визначення ефективності інноваційної діяльності			
	доцільність впровадження інновації	доцільність ініціювання інноваційної діяльності	доцільність здійснення інвестицій	доцільність споживати (ступеню задоволення потреб)
Завдання	– оцінка результативності інноваційної діяльності; – оцінка доцільності витрат на здійснення інноваційної діяльності; – оцінка ступеню досягнення поставлених цілей перед здійсненням інноваційної діяльності.	оцінка покращення умов праці; оцінка екологічної безпеки праці працівників;	– оцінка можливого рівня прибутку від здійснення інвестицій; – оцінка періоду повернення інвестицій; оцінка досягнення цілей інвесторів. – оцінка ризиків інноваційної діяльності	– оцінка впливу інновації на екологію – оцінка ступеню задоволення фізіологічних, духовних потреб
Об'єкт	Інноваційна діяльність будівельних підприємств			
Предмет	Теоретичні засади оцінки ефективності інноваційної діяльності будівельних підприємств			

Етап 4. Формування інформаційної бази оцінки. На даному етапі відбувається збір інформації для здійснення подальшого процесу оцінки. Грунтуючись на складових процесу будівництва, можна стверджувати, що інформаційна база має формуватися на підготовчому етапі. Відповідно до змісту даного етапу збір інформації повинен здійснюватися на основі техніко-економічних показників проекту та даних інвесторсько-кошторисної документації. Також інформаційним підґрунтям слугуватимуть певні дані фінансової звітності, державних будівельних норм та стандартів.

Етап 5. Визначення принципів оцінки ЕІД БП. На даному етапі формуються основні правила здійснення оцінки. Загальні та часткові принципи, на яких повинна здійснюватися оцінка визначено в [8], які доцільно систематизувати відповідно до напрямів оцінювання (табл.2).

Етап 6. Обґрунтування критеріїв оцінки ефективності інноваційної діяльності будівельних підприємств. Метою даного етапу є економічне обґрунтування критеріїв, які повинні в повній мірі відповідати

поставленій меті, бути чітко формалізованими, тобто такими, які можуть бути обчислені кількісно. Зауважимо, що критерії також мають диференціюватися за цільовим спрямуванням. Набір критеріїв за кожним з напрямків повинен відображати відповідний аспект мети та ряду завдань.

Таблиця 2 – Диференціація принципів оцінювання ефективності інноваційної діяльності підприємства за цільовим спрямуванням

Принципи	Зовнішнє		Внутрішнє	
	підприємство	персонал	споживач	інвестор
Методичні	адекватності, об'єктивності, комплексності, формалізованості			
Методологічні	від загального до часткового			
	сполучення статичних та динамічних оцінок		сполучення кількісних та якісних оцінок	урахування чинника часу
	від попередньої до загальної оцінки			
Операційні	гнучкості, взаємозв'язку параметрів			

Етап 7. Вибір показників оцінки ЕІД БП. На даному етапі формується коло показників відповідно до обраних критеріїв. Вибір показників повинен здійснюватися таким чином, щоб в повній мірі кількісно відображати зміст критерію.

Складові етапів 6 і 7 наведено на рис.3.

Етап 8. Розрахунок показників оцінки ЕІД БП за кожним напрямком. Даний етап полягає в розрахунку обраних за кожних напрямком показників (рис.3) на основі сформованої інформаційної бази.

Етап 9. Інтерпретація результатів. На даному етапі відбувається формалізація результатів оцінювання, визначається відповідність отриманих значень нормативним.

Внаслідок комплексного характеру системи оцінювання ефективності інноваційної діяльності (рис.3) розроблено відповідні системи інтерпретації результатів оцінювання (табл.3, 4).

Таблиця 3 – Інтерпретація результатів оцінювання ефективності інноваційної діяльності за цільовими напрямками

Напрямок оцінювання	Висновок	
	інноваційна діяльність ефективна	інноваційна діяльність не ефективна
Підприємство	$I_{ек.екф}^{підпр} \in [0,5;1]$	$I_{ек.екф}^{підпр} \in]0;0,5[$
Персонал	$I_{ЕІД}^{перс} \in]0;1]$	$I_{ЕІД}^{перс} = 0$
Споживач	склад споживчих характеристик інноваційного продукту відповідає моделі споживчого вибору (3.34)	склад споживчих характеристик інноваційного продукту не відповідає моделі споживчого вибору (3.34)
Інвестор	$I_{ЕІД}^{інвест} \in [0,5;1]$	$I_{ЕІД}^{інвест} \in]0;0,5[$

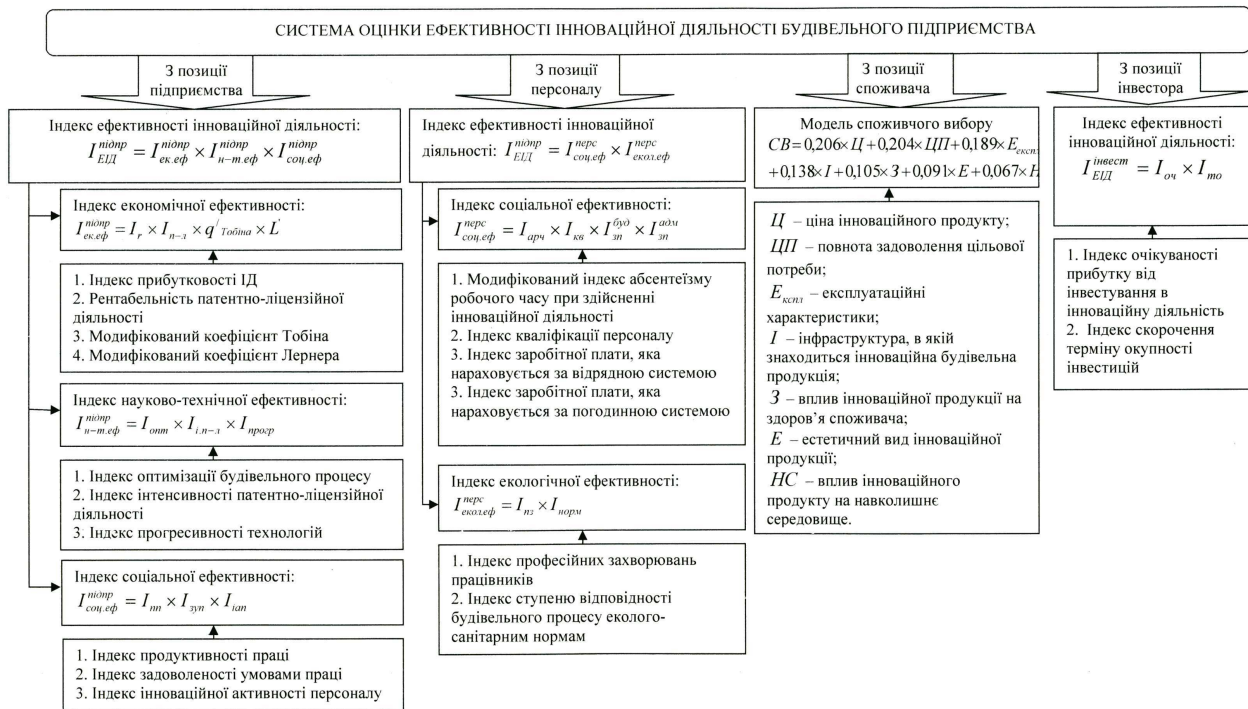

Рис. 3 – Комплексна система оцінки ефективності інноваційної діяльності будівельного підприємства

Таблиця 4 – Інтерпретація результатів оцінювання ефективності інноваційної діяльності за критеріями

Критерій оцінювання	Висновок	
	інноваційна діяльність ефективна	інноваційна діяльність не ефективна
<i>Підприємство</i>		
економічної ефективності	$I_{ек.еф}^{підпр} \in [0,5;1]$	$I_{ек.еф}^{підпр} \in]0;0,5[$
науково-технічної ефективності	$I_{н-т.еф}^{підпр} \in [0,5;1]$	$I_{н-т.еф}^{підпр} \in]0;0,5[$
соціальної ефективності	$I_{соц.еф}^{підпр} \in]0;1]$	$I_{соц.еф}^{підпр} = 0$
<i>Персонал</i>		
соціальної ефективності	$I_{соц.еф}^{перс} \in]0;1]$	$I_{соц.еф}^{перс} = 0$
екологічної ефективності	$I_{екол.еф}^{перс} \in]0;1]$	$I_{екол.еф}^{перс} = 0$

Етап 10. Формування висновків. Призначенням цього етапу є ідентифікація стану інноваційної діяльності. На основі значень результативних показників та даних табл.3, 4 суб'єкт оцінки формує чіткий висновок щодо ефективності інноваційної діяльності будівельного підприємства за кожним з напрямків оцінювання.

Наведена технологія оцінки ефективності інноваційної діяльності будівельних підприємств є комплексною, відображає специфічні особливості будівельної галузі та враховує інтереси всіх зацікавлених у здійсненні інноваційної діяльності сторін. Чітка послідовність етапів оцінювання та їх зміст дозволяють сформуванню чіткого та однозначного висновку щодо ефективності інноваційної діяльності будівельного підприємства.

1.Євтушенко С.В. Шляхи вдосконалення оцінки ефективності інновацій на підприємстві / С. В. Євтушенко // Вчені записки Університету "Крок" . – 2008. – №18. – С.56-65.

2.Микитюк П. Методи визначення ефективності на підприємствах будівельної галузі / Петро Микитюк // Вісник ТНЕУ. – 2008. – № 3. – С. 99-107.

3.Інноваційні процеси в змішаній економіці : [монографія] / В.Г. Федоренко, Н.П. Денисенко, І.М. Грищенко, А.П.Гречан та ін. за ред. д.е.н, проф., акад. В.Г.Федоренка, д.е.н, проф., акад. Н.П. Денисенко. – К.: Пік ДСЗУ, 2008. – Т. 2. – 239с.

4.Клейтон М. Кристенсен. Убийцы инноваций / Кристенсен М. Коейтон, Кауфман П. Стивен, Ших С. Уилли // Стратегии. – 2008. – №2. – С.15-23.

5.Зозулев А., Базь М. Маркетинговые исследования инновационного продукта / А. Зозулев, М. Базь // Маркетинговые исследования в Украине. – 2006. – №4(17). – С. 24-35.

6.Чорна М.В. Дослідження сутності поняття «інновація» та його сучасних особливостей / М. В. Чорна, С. В. Глухова // Вісник Хмельницьк. нац. ун-ту. Серія: Економічні науки. – 2009. – №1(125). – С.154-159.

7.Тян Р.Б. Сучасний стан будівельного ринку України і заходи щодо його стабілі-

зації в умовах світової фінансової кризи / Р. Б. Тянь, М. Ф. Іванов, І. В. Грищенко // Економіка будівництва і міського господарства. – 2009. – Т. 5. – № 2. – С.107-112.

8. Економіка України: інвестиційно-інноваційні проблеми розвитку : [монографія] / За ред. В. Ф. Беседіна, А. С. Музичука. – К.: НДЕІ, 2006. – 552 с.

Отримано 10.10.2010

УДК 330.341.1

В.Ю.СВІТЛИЧНА, канд. екон. наук

Харківська національна академія міського господарства

РОЗРОБКА ОСНОВНИХ НАПРЯМКІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Розглядаються актуальні питання інноваційних основ розвитку підприємств житлово-комунального комплексу України. Основна увага сфокусована на виробленні заходів політики інноваційних процесів у комунальному секторі економіки, пошуку шляхів їх фінансового забезпечення.

Рассматриваются актуальные вопросы инновационных основ развития предприятий жилищно-коммунального комплекса Украины. Основное внимание сфокусировано на выработке мероприятий политики инновационных процессов в коммунальном секторе экономики, поиске путей их финансового обеспечения.

Pressing questions of innovative bases of development of the enterprises of a housing-and-municipal complex of Ukraine are considered. The basic attention is focused on development of actions of a policy of innovative processes in municipal sector of economy, search of ways of their financial maintenance.

Ключові слова: ресурси, інновації, житлово-комунальні підприємства, нетрадиційні джерела енергії, питання фінансування.

Важливою складовою життєдіяльності людства виступає споживання ним великої кількості енергетичних, водних та інших ресурсів. Саме ресурси наділені такими рисами, як надзвичайна важливість та обмеженість, а це й спричиняє притаманну їм одну з найвищих цін у світі. Цей факт підтверджує актуальність здійснення енергозберігаючої політики, одним з напрямків якої є інноваційні організаційно-технічні заходи.

Дані питання є надзвичайно актуальними й для підприємств житлово-комунального господарства України. В даному секторі економіки важкою спадщиною планово-адміністративної економіки виступило практично повне ігнорування питань економії природних ресурсів і використання ефективних маловитратних технологій. Як результат відбуваються величезні за масштабами втрати енергоресурсів, які збільшуються кризовою межею фізичного й морального зношення комунальних мереж, зношеністю рухомого складу міського електричного транспорту, катастрофічно низькою ефективністю устаткування тепло-